

Város és könyvtára Kulturális térfoglalás

A dunaujvárosi József Attila Könyvtár
50 éves fejlődéstörténete

Város lesz...?

Dunaujváros, az ország szocialista városainak egyike, létét az 1950-es évek iparosítási hullámának köszönheti. Néhány év alatt város épült a kukoricaföldek helyén. Az ideseregő, kezdetben barakkalakásokban, majd a gyárral együtt épülő város első Kocka-, Bivaly-házaiban elszállásolt városépítők, segéd- és szakmunkások, földművesek, „két elemek” (szerencsevadászok, prostituáltak, lumpenproletárok, a rendszer ellenségei, nemkívánatos értelmiségiek) számára rögtön megszerveződtek a közművelődés terei. Az építőmunkások, dolgozók könyvvél való ellátása az első pillanattól fogva fontos volt, egy évvel az építkezések megkezdése után, a város első iskolájában kultúrotthon, közkönyvtár létesült. A városi könyvtár mellett működött, azzal párhuzamosan fejlődött, növekedett beiratkozott olvasók, kölcsönözhető kötetek számában a vasmű – számos letéti, üzemi könyvtárat működtető – szakszervezeti könyvtára. Kezdetben összenyitott lakásokban működtek, majd miután a lakáskönyvtárakat kinőtték, a volt pártházba és az Építők útján lévő munkásszálló épületébe költözött a két, közel azonos olvasólétszámú, állományi nagyságú könyvtár.

A 60-as évek közepén készült egy könyvtári jelentés, mely a város korszerű könyvtári ellátását egy új könyvtárépület megteremtésében, a két könyvtár összevonásában és a közös – tanácsi és szakszervezeti – fenntartásban történő működtetésben látta. A terv megvalósulására csak évekkel később kerülhetett sor.

1974 – könyvtár születik. Kezdeti lépések, növekedés

A 70-es években kezdődött annak a komplex, az első elképzelések szerint könyvtárat, művelődési házat, színházat tartalmazó „kulturkominátnak” a tervezése, melynek nyomán 1974. november 4-én végül ünnepléses keretek között átadásra került a Munkásművelődési Központ és Könyvtár, a művelődési ház és a könyvtár épület-együttese. Az új intézmény széles skálájú feladatkörével, felépítésével, közös fenntartásával akkoriban az országban egyedülálló volt.

A városi és szakszervezeti könyvtári hálózat összevonásával létrejött könyvtár 42 munkatárssal, 150 ezer kötet könyvvél, több mint ezer hanglemezzel, 362 db folyóirattal, újsággal, 500 ezer forintos beszerzési kerettel kezdte meg működését. Tágas terekkel, helyismereti kutatószobával, zenei részleggel várta olvasóit. Az állomány nagysága rohamosan nőtt. A város lakosságának 1/3-a könyvtártag volt, ez az arány a fiók- és letéti könyvtárak megszűnéséig, a rendszerváltásig változatlanul megmaradt.

1980-as évek – a fejlődés, érés, kiteljesedés időszaka. Több könyv, több olvasó

A magas beszerzési keretnek, a 14-16 ezres éves dokumentumgyarapodásnak köszönhetően az állomány a 80-as évek közepére 270-280 ezer kötetesre duzzadt.

Helyi vállalkozó támogatásával könyvköltészeti műhellyel, fénymásolóval gazdagodott a könyvtár.

A könyvtárhasználati, olvasói szokásokban változás történt, a zömében szépirodalmi könyvek olvasását, a négy heti rendszerességgel történő kölcsönzést felváltotta az időszakos, tanuláshoz, továbbképzésekhez kötődő könyvtárhasználat.

A könyvállomány összetétele módosult, követve az igényeket, megnőtt a szakirodalom, a tanulást segítő irodalom aránya.

1989 és a 90-es évek – változások sora...

A rendszerváltástól, 1989-től a szakszervezet művelődést támogató tevékenysége fokozatosan megszűnt, megszűntek az üzemi letéti könyvtárak, a fiókkönyvtárak száma erősen lecsökkent, könyvállományuk a központi könyvtár raktáraiba, majd részben ajándékként határainkon túli magyar könyvtárak állományába került.

„A könyvtár kollektívája ennek a kiemelt évfordulónak felhajtóerejét kihasználva közösségi stratégiaalkotási folyamatban vesz részt”

Magyarországon 1989-ben még gyermekcipőben járt a számítástechnikai eszközök használata a könyvtári munkában. A dunaujvárosi könyvtár az elsők között bekapcsolódott a folyamatba, így 30 évvel ezelőtt, a könyvtár 20 éves fennállásának évfordulójára időzítve, 1994. november 7-én elkezdődhetett a számítógépes kölcsönzés. A 90-es évek végén több szakaszban további számítógépekkel bővült a könyvtár hálózata. Olvasók számára használható

gépeket állítottunk üzembe, a NIIF program révén a világháló is elérhetővé vált.

1996-ban kettévált a művelődési és könyvtári feladatellátás, Dunaújváros közgyűlése, biztosítva a támogatói háttérrel és a működés függetlenségét, József Attila Könyvtár Dunaújváros néven önálló intézményként alapította újjá a könyvtárat.

2000-es évek – könyvtár a világhálón

LINUX-alapú integrált rendszerre tértünk át, 2003-ra elkészült az új könyvtári honlap, ezen keresztül elérhetővé vált a teljes állományt feltáró elektronikus katalógus, a helytörténeti, kronológiai és irodalomtudományi adatbázis. Az internet térnyerése következtében megváltozott az információs közeg, megváltoztak az információszerezési, könyvtárhasználati szokások. Csökkent az olvasói létszám, az állomány gyarapodása mérséklődött. Elkezdődött a multimédiás CD-ROM-ok szerzeményezése. A személyes használat mellett nőtt a könyvtár távhasználata.

Közelmúlt – útkeresés, arculatváltás. Tárguló térben, változó szerepben

A könyvtári és helyismereti információszolgáltatásban egyre nagyobb teret nyertek az online elérhető tartalmak, digitalizált helyi újságok, dokumentumok. Kilenc honlapunkon keresztül elérhető, zömében helyismereti adatbázist szerkesztünk. Legújabb, legsikeresebb adatbázisunk a helyi televízió (1984–2004) adásait feldolgozó médiatár.

A képi kultúra, az internet térnyerése, az infokommunikációs eszközök elterjedése, a szabadidős tevékenységeken belül az olvasás visszaszorulása, az olvasási nehézségekkel küzdő gyermekek számának emelkedése miatt a gyermekkönyvtárnak az olvasáskultúra kialakításában, a gyermekek olvasóvá nevelésében betöltött szerepe felértékelődik. Az olvasás megszerettetésére folyamatosan, mindig léteztek sikeres programjaink: Olvasni jól, Könyvfaló, ma

Fotó: József Attila Könyvtár

pedig az OlvasóPróba. Újdonság, hogy néhány éve a legkisebbekkel, a babákkal is foglalkozunk. A könyvek megszerettetését, a könyves környezethez való szoktatást nem lehet elég korán kezdeni!

A középiszokások olvasáskultúrájának fejlesztése, könyvtárhasználatra való nevelése felelősségteljes könyvtári feladat. A tinikkel időről időre megújuló keretekben foglalkozunk. A néhány éve létrehozott tinisarok, a fiataloknak szánt olvasmányok gyűjtőhelye, a korosztály társas kapcsolati igényeit kielégítve „közösségi tér”ként is működik.

A szakmai munka folyamatos megújításán túl a fizikai környezet átalakítása, modernizálása, újragondolása is folyamatosan napirenden van. A tavalyi év energiaellátási problémái ráirányították a figyelmet az 50 éves könyvtári épület energetikai hiányosságaira. A helyzet megoldására könyvtári kezdeményezésre, fenntartói támogatással napelem-fejlesztési program indult. Az első lépést már megtettük.

Könyvtár és közösség

A 2010-es évek közepétől nagyobb nyitottság, kezdeményezőkézség, határozottabb közéleti, társadalmi szerepvállalás figyelhető meg a könyvtár tevékenységében. Előtérbe kerülnek az oktatási, közművelődési kapcsolatokkal megvalósuló programok, a közösségépítő, helyi társadalomra vonatkozó, zöldkönyvtári, szociális szférát érintő törekvések, akciók. Közösségi szerepvállalásunk a legjobban szabadteri Könyvtér rendezvényünkben mutatkozik meg, amikor a könyvtár falai közül a város főterére költözünk, színes kulturális programot kínálva a település lakóinak.

A könyvtárak érzékenyen reagáltak az elmúlt 2-3 évtized hatalmas információrob-

banása, technikai fejlődése nyomán kitáguló világ társadalmi és kulturális változásaira. Dunaújvárosban a helyi társadalmi közeg negatív tendenciái – a szocialista városfejlődés megtorpanása, a népesség elöregedése, az elvándorlás, gazdasági problémák, elszegényedés, létbizonytalanság – tovább nehezítették a helyzetet. Ahhoz, hogy talpon maradjunk, az átlagnál nagyobb fokú rugalmasságra, alkalmazkodóképességre, kreativitásra volt és van szükségünk.

Jelen, jövő...

Könyvtárunk sok tanulás, változás, fejlődési lépcsőfok után reményteljes 50. évébe lépett. A visszatekintés mellett előre tekintünk. Az eltelt időszak eredményeit számba véve, újra fel kell tennünk a jelenre és a jövőre vonatkozó kérdéseket. Hol tartunk ma? Honnan érkezünk, mit hoztunk magunkkal? Milyen adottságokkal, lehetőségekkel rendelkezünk? Mit vár el tőlünk a helyi közösség? Merre haladjunk tovább?

A könyvtár kollektívája ennek a kiemelt évfordulónak felhajtóerejét kihasználva közösségi stratégiaalkotási folyamatban vesz részt. A múlt eredményeit a jelen helyzettel összevetve a jövő feladataira készülünk. Könyvtárunk a társadalmi, gazdasági, technikai változásokkal együtt változott, változik. Szerepköre folyamatosan átalakul. Működésében állandó elem, hogy a helyi társadalomban, városunk kulturális terében meghatározó, kreatív, a változásokra gyorsan reagáló, karakteres, aktív szerepvállalással, szervezőerővel van jelen.

Toth Éva